

BENDE JÓZSEF

Pilinszky Franciaországban

Pilinszky hatvanas években kezdődő, majd egyre gyakoribbá váló nyugat-európai utazásainak egyik fő célpontja Franciaország volt. Utazásai olyan „találkozásokkal” ajándékozták meg, amelyek nagymértékben befolyásolták mind költészetét, mind magánéletét. Párizsi útjairól részben maga is beszámolt az Új Embernek írt leveleiben, az utóbbi években pedig már néhány visszaemlékezés is napvilágot látott (Bartócz Agnes, Ingrid Ficheux, Lorand Gaspar, Papp Tibor, Wiener Pál). Az alábbi fordítások Pierre Emmanuelhez fűződő kapcsolata mellett franciaországi nyilvános szerepléseire hívják fel a figyelmet.

Első párizsi útjára 1963 nyarán került sor a Gara László által szerkesztett, máig egyedülálló magyar költészeti antológia (*Anthologie de la Poésie Hongroise du XII. siècle à nos Jours*) megjelenése alkalmából. Saint-Germain-des-Prés és a Kaleidoszkóp című cikkében ír a Théâtre Le Kaleidoscope-ban június 28-án Mai magyar költők címmel rendezett estről, ahol a kötetből mutattak be szemelvényeket néhány Párizsban tartózkodó magyar költő (Weöres Sándor, Károly Ami, Határ Győző, Kormos István, Tardos Tibor) közreműködésével. Pilinszky *Apokrif* című versét Pierre Emmanuel olvasta fel saját fordításában. A francia költő barátként meghívólevelekkel és a *Fondation pour une Entraide intellectuelle Européenne* által folyósított ösztöndíjakkal, könyvkiadományokkal segítette későbbi utazásaiban.

A Magyar Műhely által rendezett magyar nyelvű felolvasóesteken kívül Pilinszky nemzetközi találkozókra is részt vett Franciaországban. 1968 májusában a párizsi Odéon színházban rendeztek nemzetközi felolvasóesteket külföldi költők részvételével (például José Bergamin, Eugenio Montale, Tadeusz Rozewicz, Anne Hébert) a Baudelaire Emlékév alkalmából. A felolvasó költőket egy-egy kritikus mutatta be röviden. Pilinszky először oratóriuma előadását javasolta, végül verseivel szerepelt május 4-én és 6-án: *Apokrif, Aranykori töredék, Van Gogh, Négyesoros, Passió, Utószó* (az *Apokrif* kivételével valamennyi Paul Chaulot fordításában). Az esteken Michel Deguy mutatta be a költőt.

A *Fondation pour une Entraide Intellectuelle Européenne* szervezésében került sor 1970. október 9. és 13. között Poigny-la-Forêt-ban a *L'imagination créatrice* (A teremtő képzelet) elnevezésű nemzetközi találkozóra. Tizennégy országból érkeztek résztvevők: Pierre Emmanuel, Jean Onimus, Claude Vigée, Marc Eigeldinger, Jean Tordeur, Ioan Cusa, Jutta Scherrer, Roselyne Chenu és mások. Pilinszky Konrád Györggyel együtt vett részt a konferencián, október 13-án olvasta fel *Le monde moderne et L'imagination créatrice* című előadását (magyarul *A „teremtő képzelet” sorsa korunkban* címmel ismeretes). A találkozón készült hangfelvételek szerkesztett anyaga könyv alakban is megjelent 1971-ben.

A hetvenes években Pilinszky párizsi utazásainak is új korszaka kezdődött. Utolsó franciaországi nyilvános szereplése nagy valószínűséggel a Sorbanne-on 1972. május 4-én tartott előadása. *A kelet-európai kultúrák néhány adottságáról – Simone Weil gondolatvilágának tényében* című előadás szövegét Jelenits István publikálta először a hagyatékban szereplő magyar nyelvű gépirat alapján (Új Írás, 1983. dec.). A francia változat egy

példánya Jutta Scherrer birtokában van (7 gépelt oldal Pilinszky kézírásos javításaival, címe: *De quelques problèmes fondamentaux de l'art hongrois contemporain à la lumière de la pensée de Simone Weil*, fordította Czitrom Gábor). Jutta Scherrer szíves szóbeli közlése szerint az egyetem magyar nyelvi és irodalmi lektorátusának felkérése nyomán került sor az előadásra. Pilinszky 1972. május 29-én Montrealban is felolvasta ezt az írást a *L'écriture et l'errance* címmel rendezett québeci nemzetközi írótalálkozón. A találkozót szervező folyóirat, a *Liberté* 1972/6-os számában közölte az elhangzott előadások egy részét, így a magyar költő felolvasásának szövegét is. Párizsban az *Etudes*, a jezsuiták lapja publikálta *Regard sur l'art hongrois dans l'optique de Simone Weil* címmel (1973. jan.–jún.). A gépirat és a kanadai lapban megjelent szöveg megegyezik, az *Etudes*-ben közölt változat javított, néhány helyen rövidített. A magyar szöveghez viszonyítva nem tartalmaznak jelentős eltéréseket.

